

INFORMACIJA
O AKTIVNOSTIMA ZA ISPUNJAVANJE 2. ZAVRŠNOG MJERILA ZA
ZATVARANJE PREGOVARAČKOG POGLAVLJA 28 – ZAŠTITA POTROŠAČA I
ZDRAVLJA, SA PREDLOGOM AKCIONOG PLANA ZA PREVENCIJU I
PRIPREMU ODGOVORA NA PREKOGRANIČNE PRIJETNJE ZDRAVLJU

Poglavlje 28 – zaštita potrošača i zdravlja sastoji se iz dvije glavne oblasti: zaštita potrošača i zaštita javnog zdravlja.

U oblasti javnog zdravlja drugo završno mjerilo za zatvaranje ovog poglavlja glasi: “Da Crna Gora pokaže usklađenost s pravnom tekovinom u oblasti zaraznih bolesti i obezbijedi odgovarajuće institucionalne, tehničke i administrativne kapacitete do dana pristupanja, da bi se ta pravna tekovina sprovela i ispunile obaveze izvještavanja i koordinacije sa EU u cilju rješavanja ozbiljnih prekograničnih prijetnji zdravlju”.

U navedenom smislu, Evropska komisija je obavijestila Crnu Goru da je potrebno, u skladu sa Indikativnim smjernicama za ispunjavanje završnog mjerila za oblast zaraznih bolesti u Poglavlju 28, da dostavi Akcioni plan (mapu puta) Komisiji, kako bi opisala na koji način se priprema za usklađivanje sa pravnom tekovinom u oblasti zaraznih bolesti i obezbijeduje odgovarajuće institucionalne, tehničke i administrativne kapacitete do dana pristupanja, da bi se ta pravna tekovina sprovela i ispunile obaveze izvještavanja i koordinacije sa EU, u cilju rješavanja ozbiljnih prekograničnih prijetnji zdravlju. Zahtjev Komisije je bio da Nacrt ovog akcionog plana Crna Gora dostavi Evropskoj komisiji do 31. oktobra, a konačnu verziju do 31. decembra 2025. godine.

U neposrednoj komunikaciji Ministarstva zdravlja sa Evropskom komisijom, ovaj Akcioni plan je usaglašen i nakon usvajanja od strane Vlade, stiču se uslovi za ispunjavanje 2. završnog mjerila u Poglavlju 28.

Dakle, ovaj akcioni plan ne odnosi se na planiranje i sprovođenje strateških aktivnosti i planskih dokumenata u oblasti unutrašnjih politika Crne Gore, već se odnosi na realizaciju zahtjeva Evropske komisije utvrđenih za ispunjavanje 2. Završnog mjerila u Poglavlju 28 – zaštita potrošača i zdravlja.

Iz navedenog razloga, predlažemo usvajanje ovog akcionog plana, kako slijedi.

PREDLOG

AKCIONI PLAN ZA PREVENCIJU I PRIPREMU ODGOVORA NA PREKOGRANIČNE PRIJETNJE ZDRAVLJU

1. Uvod i trenutno stanje zaraznih bolesti

Evropska komisija (Komisija) je obavijestila Crnu Goru da je potrebno, u skladu sa Indikativnim smjernicama za ispunjavanje završnog mjerila za oblast zaraznih bolesti u Poglavlju 28, da dostavi Akcioni plan (mapu puta) Komisiji, kako bi opisala na koji način se priprema za usklađivanje sa pravnom tekovinom u oblasti zaraznih bolesti i obezbijuje odgovarajuće institucionalne, tehničke i administrativne kapacitete do dana pristupanja, da bi se ta pravna tekovina sprovela i ispunile obaveze izvještavanja i koordinacije sa EU, u cilju rješavanja ozbiljnih prekograničnih prijetnji zdravlju. Nacrt ovog akcionog plana Crna Gora treba da dostavi Evropskoj komisiji do 31. oktobra, a konačnu verziju do 31. decembra 2025. godine.

Relevantna pravna tekovina za ovu oblast je: Regulativa (EU) 2022/2371 Evropskog Parlamenta i Savjeta od 23. novembra 2022. godine o ozbiljnim prekograničnim prijetnjama zdravlju i o stavljanju van snage Odluke br. 1082/2013/EU, Regulativa Savjeta (EU) 2022/2372 od 24. oktobra 2022. Godine o okviru mjera za osiguravanje snabdijevanja medicinskim protivmjerama (MCM) relevantnim za krizne situacije u slučaju vanrednog stanja u oblasti javnog zdravlja na nivou Unije, kao i Sprovedbena odluka Komisije (EU) 2017/253 od 13. februara 2017. godine o utvrđivanju postupaka za obavještanje o uzbunama kao dijela sistema ranog upozorenja i odgovora uspostavljenog u vezi sa ozbiljnim prekograničnim prijetnjama zdravlju i za razmjenu informacija, savjetovanje i koordinaciju odgovora na te prijetnje u skladu sa Odlukom Evropskog parlamenta i Savjeta br. 1082/2013/EU,

Zakonom o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti ("Službeni list CG, br. 12/18 i 59/21), (usklađen sa Odlukom br. 1082/2013/EU), je uređena zaštita stanovništva od zaraznih bolesti u Crnoj Gori, mjere za njihovo sprječavanje, suzbijanje i iskorjenjivanje, sprovođenje epidemiološkog nadzora, nadležni subjekti za njihovo sprovođenje, način obezbjeđivanja sredstava za njihovo sprovođenje, vršenje nadzora nad izvršavanjem ovog zakona, kao i druga pitanja od značaja za zaštitu stanovništva od zaraznih bolesti.

Zakonom o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti propisane su nadležnosti Instituta za javno zdravlje Crne Gore, Ministarstva zdravlja i Vlade Crne Gore za donošenje predloga i odluka u okviru zdravstvenog sektora.

U skladu sa ovim zakonom u Crnoj Gori se sprovodi epidemiološki nadzor, zdravstveni nadzor, karantin, prijavljivanje bolesti, laboratorijsko potvrđivanje uzročnika, izolacija i mjere sprečavanja i suzbijanja zaraznih bolesti.

Listu zaraznih bolesti nad kojima se sprovodi epidemiološki nadzor i protiv kojih se primjenjuju mjere sprječavanja i suzbijanja zaraznih bolesti, na predlog Instituta za javno zdravlje Crne Gore, utvrđuje Ministarstvo zdravlja.

Zdravstvene ustanove i druga pravna lica imaju obavezu da sarađuju sa epidemiološkim službama, radi omogućavanja uzorkovanja, pristupa podacima, sprovođenje mjera i sl.

Radi utvrđivanja stručnih stavova o očuvanju i unaprjeđenju zdravlja, sprječavanju i otkrivanju zaraznih bolesti, liječenju i zdravstvenoj njezi, kao i o unaprjeđenju i razvoju organizacije zdravstvene službe koja se bavi prevencijom, suzbijanjem, liječenjem zaraznih bolesti i podrškom oboljelih zasnovane na dokazima i međunarodnim preporukama, Ministarstvo, na predlog Instituta, obrazuje Komisiju za zaštitu stanovništva od zaraznih bolesti. Komisiju za zaštitu stanovništva od zaraznih bolesti razmatra aktuelnu epidemiološku situaciju zaraznih bolesti u Crnoj Gori na osnovu izvještaja Instituta, uspješnost realizovanih aktivnosti i daje zaključke i preporuke za unaprjeđenje zaštite stanovništva od zaraznih bolesti.

Takođe ovim zakonom propisano je da Ministarstvo, na predlog Instituta, obrazuje Stručno savjetodavno tijelo za imunizaciju (NITAG). Kroz sljedeću dopunu Zakona o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti unaprijediće se okvir za djelovanje ovog tijela.

Pravilnikom o Listi zaraznih bolesti nad kojima se sprovodi epidemiološki nadzor i protiv kojih se primjenjuju mjere sprječavanja i suzbijanja zaraznih bolesti i definicijama slučajeva zaraznih bolesti* "Službeni list CG", br. 20/19, 23/20, 41/20 i 36/25) utvrđena je Lista zaraznih bolesti nad kojima se sprovodi epidemiološki nadzor i protiv kojih se primjenjuju mjere sprečavanja i suzbijanja zaraznih bolesti, kao i definicije slučajeva zaraznih bolesti nad kojima se sprovodi epidemiološki nadzor i infekcijama povezanim sa zdravstvenom zaštitom.

Pravilnikom o načinu prijavljivanja zaraznih bolesti, bolničkih infekcija, stanja i smrti oboljelih od ovih bolesti ("Službeni list CG", br. 20/19, 23/20 i 41/20) propisani su bliži uslovi u pogledu načina prijavljivanja zaraznih bolesti, bolničkih infekcija, stanja i smrti oboljelih od ovih bolesti.

Međusektorsko upravljanje i koordinacija kod prijetnji koje prevazilaze sektor zdravstva propisan je Zakonom o zaštiti i spašavanju ("Službeni list CG", br. 13/07, 5/08, 32/11, 54/16, 146/21, 3/23 i 82/25). Ovim zakonom se uređuje zaštita i spašavanje koje obuhvata skup mjera i radnji koje se preduzimaju u cilju otkrivanja i sprječavanja nastajanja opasnosti, kao i ublažavanja i otklanjanja posljedica elementarnih nepogoda, tehničko-tehnoloških nesreća, radijacionih, hemijskih i bioloških kontaminacija, ratnog razaranja i terorizma, epidemija,

epizootija, epifitotija i drugih nesreća koje mogu ugroziti ili ugrožavaju stanovništvo, materijalna dobra i životnu sredinu.

Plan aktivnosti

Crna Gora mora obezbijediti usklađenost sa Regulativom (EU) 2022/2371 o ozbiljnim prekograničnim prijetnjama zdravlju, kojom se uvode obaveze za države članice za pripremu, nadzor, razmjenu informacija i koordinaciju odgovora na epidemije, hemijske, biološke i druge prijetnje.

Nacionalni plan za prevenciju, pripravnost i odgovor na zdravstvene krize koji će Crna Gora donijeti, na osnovu Plana Unije, u skladu sa članom 6 Regulative i mora biti u skladu s „Preparedness Union Strategy” (Strategijom Unije za pripravnost i odgovor), koja utvrđuje ključne prioritete, zajedničke mehanizme (ECDC, HERA, EMA) i predloge za interoperabilne kapacitete među državama članicama. Strategija se temelji na:

- integrisanom pristupu za sve vrste opasnosti – usmjeren je na pripremu i odgovor na sve vrste opasnosti, umjesto da se svaka od njih rješava zasebno,
- pristupu cijelog društva – svi sektori, organizacije i pojedinci trebaju biti uključeni,

- pristupu Vlade – državne agencije i ministarstva koordiniraju i sarađuju kako bi se opasnosti učinkovitije rješavale.

U cilju usklađivanja sa Regulativom (EU) 2022/2371 Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. oktobra 2022. o ozbiljnim prekograničnim prijetnjama zdravlju i o stavljanju van snage Odluke br. 1082/2013/EU Crna Gora će donijeti Zakon o sprovođenju ove regulative do kraja 2026. godine i do dana pristupanja, obezbijediti institucionalne, tehničke i administrativne kapacitete da bi se ta pravna tekovina sprovela i ispunile obaveze izvještavanja i koordinacije sa EU, u cilju rješavanja ozbiljnih prekograničnih prijetnji zdravlju.

Tabelarni prikaz Plana usklađivanja zakonodavstva, procedura i aktivnosti Crne Gore sa zakonodavstvom Evropske unije

Regulativa (EU) 2022/2371			
Član Regulative	Postojeća usklađenost (Zakon o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti)	Potrebne dodatne aktivnosti Donošenje Zakona o sprovođenju	Nadležno tijelo Skupština Crne Gore

		Regulative 2022/2371/EU	
Čl. 4., Čl. 10. i Čl. 21.	Krovne organizacije javnozdravstvene zaštite u Crnoj Gori, Ministarstvo zdravlja, i Institut za javno zdravlje Crne Gore - imaju kapacitete i spremni su da se uključe u rad Odbora za zdravstvenu sigurnost	Imenovaće se predstavnici Crne Gore koji će učestvovati u tijelima Odbora za zdravstvenu sigurnost i tehničkim radnim tijelima Odbora	Ministarstvo zdravlja
Čl. 6.	Započeta je izrada Nacionalnog plana za prevenciju, pripravnost i odgovor na zdravstvene krize, baziran je na postojećim strukturama upravljanja, koje su definisane kroz legislativu, procjene, strategije i akcione planove.	Vlada Crne Gore će, kada Evropska unija objavi Plan Unije za prevenciju, pripravnost i odgovor na zdravstvene krize, donijeti Nacionalni plan za prevenciju, pripravnost i odgovor na zdravstvene krize, usklađen sa Planom Unije	Vlada Crne Gore, Ministarstvo zdravlja, u saradnji sa nadležnim ministarstvima
Čl. 7.	Sada se od Crne Gore još ne očekuje izvještavanje Evropskoj komisiji o stanju planiranja, prevencije i odgovora. Procjenjujemo da je nivo usklađenosti upravljanja, kapaciteta, i sredstava Crne Gore sa Regilativom (EU) 2022/2371 srednji do visok.	U prvom sljedećem ciklusu izvještavanja o planiranju prevencije pripravnosti i odgovora Crna Gora će na poziv Evropske komisije poslati izvještaj o stanju planiranja prevencije i odgovora u skladu s važećom EU legislativom (trenutno je aktuelna Provedbena	Ministarstvo zdravlja, u saradnji sa nadležnim ministarstvima

		<p>regulativa Komisije (EU) 2023/1808)</p> <p>Izveštaje o planiranju prevencije, pripravnosti i odgovora, u skladu s kasnije donesenim uredbama EK 2023/1808 i 2024/1232 Crna Gora će dostavljati svake tri godine Komisiji i relevantnim agencijama i tijelima Unije. U pripremi ovog izvještaja biće uključeni svi sektori na način da se daju informisani odgovori na pitanja o upravljanju, kapacitetima i sredstvima.</p>	
Čl. 8.	<p>Iskustvo Crne Gore sa sprovođenjem Joint External Evaluation (JEE) sa Svjetskom zdravstvenom organizacijom će biti korisno u pripremi i sprovođenju procjene stanja planiranja prevencije pripravnosti i odgovora (PHEPA).</p>	<p>U prvom sljedećem ciklusu procjenjivanja stanja planiranja prevencije pripravnosti i odgovora (PHEPA) Crna Gora će u saradnji sa ECDC-om sprovesti procjenu prema važećoj EU legislativi (trenutno je aktuelna Delegirana regulativa Komisije (EU) 2024/1232) te po potrebi pravovremeno</p>	<p>Ministarstvo zdravlja, u saradnji sa nadležnim ministarstvima</p>

		izraditi akcioni plan za sprovođenje preporuka.	
Čl. 11.	Ministarstvo zdravlja analizira, planira i koordinira razvoj javnog zdravstva i stručnu edukaciju zdravstvenih radnika u skladu sa Strategijom razvoja zdravstva za period od 2023-2027. godine	Crna Gora će učestvovati sa ECDC-om i zdravstvenim ustanovama drugih državama članicama u stručnom osposobljavanju zdravstvenih radnika i programima za razmjenu zdravstvenih radnika u oblasti javnog zdravlja	Ministarstvo zdravlja
Čl. 12.	Nadležne stručne institucije i tijela koja će učestvovati u zajedničkoj nabavci su definisane (Institut za javno zdravlje Crne Gore, Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo finansija, Institut za lijekove i medicinska sredstva Crne Gore)	Pristupanjem Evropskoj uniji, Crna Gora će imati mogućnost da učestvuje u postupcima zajedničke nabavke medicinskih protivmjera (MCM) za ozbiljne prekogranične prijetnje, u skladu sa Regulativom (EU) 2022/2372, a koje obuhvataju lijekove (uključujući imunobiološke proizvode), medicinska sredstva (oprema, potrošni materijal, dijagnostika in vitro), vakcine, antimikrone, antidote, sredstva lične zaštite (PPE), potporne terapije	Vlada Crne Gore, Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo finansija, Vlada Crne Gore, Institut za lijekove i medicinska sredstva Crne Gore, ZU Apoteke Crne Gore „Montefarm“, zdravstvene ustanove, dobavljači

		(kiseonik, infuzije), kao i logističke i potporne kapacitete (hladni lanac, skladištenje i distribucija).	
Čl. 13.	Epidemiološki nadzor detaljno je opisan i definisan Zakonom o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti i u velikoj je mjeri usklađen s legislativom EU, uključujući indicator-based i event-based surveillance. Nadležno tijelo za epidemiološki nadzor je Institut za javno zdravlje Crne Gore.	Donošenjem zakona o sprovođenju Regulative 2022/2371/EU i neposrednom primjenom ove regulative i izmjenama i dopunama pratećih propisa će se jasno definisati procesi i nadležnosti za: 1. Obavezu razmjene podataka i umrežavanja s EU sustavima (EWRS /EpiPulse- ECDC) putem imenovanja nacionalnih kontaktačaka (NFP) i operativnih kontaktnih tačaka (OCP). 2. Uvođenje obaveze redovnih procjena epidemioloških rizika i ažuriranja nacionalnih planova. 3. Standardizaciju razmjene i zaštite podataka prema EU interoperabilnim modelima. 4. Uvođenje procedure aktivacije alarma i prelaska u krizni režim sa	Ministarstvo zdravlja Institut za javno zdravlje Crne Gore

		jasno definisanim pragovima.	
Čl. 14.	Nadležno tijelo za unos blagovremenih informacija, podataka i dokumenata koji se razmjenjuju putem digitalnih platformi za nadzor biće Institut za javno zdravlje Crne Gore.	Iz budžeta će se obezbijediti finansijska sredstva za razvoj integrisanih i interoperabilnih sistema nadzora sa ciljem automatizacije procesa prenosa informacija, podataka i dokumenata između nacionalnog sistema nadzora i sistema nadzora Unije (npr. EWRS i EpiPulse).	Vlada Crne Gore, Ministarstvo zdravlja, Institut za javno zdravlje Crne Gore
Čl. 15.	Crna Gora ima razvijenu mrežu javnozdravstvenih mikrobioloških laboratorija. Laboratorijska dijagnostika zaraznih bolesti definisana je Zakonom o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti.	Pristupanjem Evropskoj uniji, stručnjaci mikrobioloških laboratorija će putem imenovanih NFP-a sarađivati sa Referentnim laboratorijima Evropske unije (EURL)	Ministarstvo zdravlja, Institut za javno zdravlje Crne Gore
Čl. 16.	Biće pripremljen Nacionalni akcioni plan za supstance ljudskog porijekla	Putem Nacionalnih kontakt tačaka (National Focal Point – NFP) za supstance ljudskog porijekla učestvovaće se u Mreži za supstance ljudskog porijekla, kada to bude moguće.	Ministarstvo zdravlja
Čl. 17.	Za praćenje epidemiološke situacije i razmjenu informacija zadužen je Institut za	Putem imenovanih NFP-ova za EpiPulse i predstavnika u	Ministarstvo zdravlja, Institut za javno zdravlje Crne Gore

	javno zdravlje Crne Gore.	EWRS-u i HSC-u, pratit će se obavještenja i razmjenjivati informacije.	
Čl. 18. i Čl. 19.	Nadležno tijelo na nacionalnom nivou za obavještanje o uzbuni i određivanje mjera potrebnih za zaštitu javnog zdravlja je Institut za javno zdravlje Crne Gore	Ministarstvo zdravlja će imenovati Institut za javno zdravlje Crne Gore, kao nacionalno nadležno tijelo za učešće u EWRS.	Ministarstvo zdravlja, Institut za javno zdravlje Crne Gore
Č. 22.	Za donošenje preporuka nadležan je Institut za javno zdravlje Crne Gore, a za donošenje obavezujućih Odluka o privremenim javnozdravstvenim mjerama, Vlada Crne Gore i Ministarstvo zdravlja.	Na temelju javnozdravstvenih mjera koje Komisija donese, Ministarstvo zdravlja će, ako su preporuke relevantne za Crnu Goru, donijeti obvezujuće odluke.	Ministarstvo zdravlja
Čl. 23. i Čl. 25.	Prema Zakonu o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti, Ministarstvo zdravlja donosi odluku o proglašenju epidemije od većeg javnozdravstvenog značaja na predlog Instituta za javno zdravlje.	Ako Komisija proglaši vanredno stanje u oblasti javnog zdravlja na nivou Unije, Ministarstvo zdravlja će u skladu sa svojim nadležnostima proglasiti epidemiju na teritoriji Crne Gore i, ako je potrebno, Vlada Crne Gore će mobilisati sredstva, ljudske resurse i po potrebi uključiti sektore izvan zdravstva radi postizanja integrisanog	Vlada Crne Gore, Ministarstvo zdravlja

		političkog odgovora na krize.	
Uredba (EU) 2025/179			
Postojeća usklađenost		Potrebne dodatne aktivnosti	Nadležno tijelo
Crna Gora ima Whole Genome Sequencing kapacitete i trenutno provodi WGS za SARS-CoV-2, a u pripremljivoj je fazi za Influncu i HIV.		Proširenjem kapaciteta, planira se u budućnosti uvesti WGS za uzročnike koji se prenose hranom.	Ministarstvo zdravlja Crne Gore
Uredba (EU) 2018/945 i budući „Paket propisa o nadzoru“ koji obuhvata provedbene i delegirane akte zasnovane na članovima 13 i 14 Uredbe o ozbiljnim prekograničnim prijetnjama po zdravlje (SCBTH)			
Postojeća usklađenost		Potrebne dodatne aktivnosti	Nadležno tijelo
Prema zakonskim propisima u Crnoj Gori, definisana je lista zaraznih bolesti koje su obavezne za prijavljivanje. Navedena lista sadrži bolesti definisane Uredbom 2018/945 a za prijavljivanje se koriste definicije slučajeva koje propisuje ECDC i dodatna oboljenja za koja se procjeni da je njihovo praćenje od značaja na nivou Crne Gore.		Crna Gora će Važeći Pravilnik o Listi zaraznih bolesti nad kojima se sprovodi epidemiološki nadzor i protiv kojih se primjenjuju mjere sprječavanja i suzbijanja zaraznih bolesti i definicijama slučajeva zaraznih bolesti* uskladiti sa novom Listom Evropske komisije, kada bude donijeta.	Ministarstvo zdravlja i Institut za javno zdravlje Crne Gore
Uredba (EU) 2024/1938			
Postojeća usklađenost		Potrebne dodatne aktivnosti	Nadležno tijelo
Ministarstvo zdravlja priprema Akcioni plan za supstance ljudskog podrijetla (SoHO) za usklađivanje sa novom Regulativom 2024/1938/EU		Do kraja 2025. godine biće završen Akcioni plan za SoHO	Vlada Crne Gore Ministarstvo zdravlja
IHR Svjetske zdravstvene organizacije			
Postojeća usklađenost		Potrebne dodatne aktivnosti	Nadležno tijelo
Crna Gora, u skladu sa Zakonom o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti, međunarodne obaveze u		U skladu s dopunama IHR-a iz 2024. godine,	Vlada Crne Gore

vezi sa sprječavanjem, suzbijanjem, odstranjivanjem i iskorjenjivanjem zaraznih bolesti utvrđenih Listom zaraznih bolesti, kao i ozbiljne prekogranične prijetnje zdravlju, izvršavaju se u skladu sa međunarodnim zdravstvenim propisima (IHR 2005), programima SZO i drugim međunarodnim aktima.	imenovaće se Nacionalno tijelo za IHR (National IHR Authority)	
--	--	--

Druge aktivnosti koje će Crna Gora sprovesti do pristupanja Evropskoj uniji

Za razmjenu podataka i umrežavanja sa EU sistemima (EWRS / ECDC) odgovorno je Ministarstvo zdravlja, a operativne aktivnosti sprovodiće Institut za javno zdravlje Crne Gore.

Institut za javno zdravlje predložiće Ministarstvu zdravlja nacionalnog koordinatora/administratora za EWRS.

Ministarstvo zdravlja će kad Evropska komisija to omogući (kad EK to zatraži), proslijediti Evropskoj komisiji ime, funkciju i kontakt podatke nacionalnog koordinatora/administratora i zamjenika. Nacionalni Koordinator/zamjenik će dati ovlaštenje relevantnim stručnjacima iz Instituta za javno zdravlje, Ministarstva zdravlja i iz drugih relevantnih institucija za pristup i razmjenu informacija putem EWRS sistema.

Ministarstvo zdravlja će kad Evropska komisija to omogući (kad to zatraži) uputiti EK imenovanja nacionalnih članova u Odboru za zdravstvenu sigurnost (Health Security Committee – HSC) i radnim grupama HSC-a, kao i u drugim relevantnim tijelima EK. Predstavnici zemlje članice u grupama na visokom nivou HSC-a (GWG i HLG) su po pravilu predstavnici Ministarstva zdravlja, a predstavnici u tehničkim radnim grupama predstavnici Instituta za javno zdravlje.

Ministarstvo zdravlja će službeno obavijestiti ECDC, kad ECDC to omogući (kad ECDC to zatraži), da je Institut za javno zdravlje Crne Gore Nacionalno kompetentno tijelo (Country Competent Body – CCB) za razmjenu informacija sa ECDC-em i učešće u radnim grupama, kao i dostaviti ime lica koja će biti Nacionalni koordinator (CCB Coordinator). Nacionalni koordinator je zaposleni u Institutu za javno zdravlje ili u Ministarstvu zdravlja.

Ministarstvo zdravlja će službeno obavijestiti ECDC o predstavniku Crne Gore u Upravnom odboru ECDC-a (ECDC Management Board) i njegovom zamjeniku, kao i o predstavniku i zamjeniku predstavnika Crne Gore u Savjetodavnom odboru ECDC-a (Advisory Forum).

Laboratorijski nadzor i dijagnostika

Joint External Evaluation (JEE) of IHR Core Capacities – Montenegro (WHO, 2019/2021) opisao je nacionalni laboratorijski sistem. Navodi se da Crna Gora ima i javne i privatne mikrobiološke laboratorije za humanu dijagnostiku, sa Nacionalnom referentnom laboratorijom (NRL) pri Institutu za javno zdravlje za praćenje rezistencije (AMR); koristi se EUCAST/CLSI, postoji eksterno vrednovanje kvaliteta i istaknute su slijedeće preporuke:

- Usvojiti skup standardnih dijagnostičkih metoda i razviti nacionalne dijagnostičke algoritme.
- Razviti strategije za specifičnu dijagnostiku, posebno za nove zarazne bolesti, kao što su patogeni koji zahtijevaju biosigurnosni nivo 3 (BSL-3).
- Obezbijediti da Ministarstvo zdravlja preuzme vodeću ulogu u uspostavljanju mreže mikrobioloških laboratorija, čime bi se unaprijedio kapacitet sistema. - Kreirati nacionalnu mrežu za upućivanje uzoraka i sistem njihovog transporta.
- Uspostaviti nacionalni sistem spoljne procjene kvaliteta (EQA) i ojačati učešće u međunarodnim EQA programima.

Na osnovu preporuka donesen je Healthcare Development Strategy for 2023–2027, strateški dokument Ministarstva zdravlja sa akcionim planom 2023-2024 koji predviđa poboljšanje infrastrukture i povećanje broja/adaptaciju mikrobioloških laboratorija, kao dio jačanja spremnosti i kvaliteta zdravstvenog sistema.

Ministarstvo zdravlja će do kraja marta 2026. izraditi Akcioni plan za 2026-2027, u kojem će posebno istaći preporuke JEE vezano uz razvoj laboratorijskih kapaciteta.

U Crnoj Gori postoje kapaciteti za Whole Genome Sequencing (WGS). Rutinski se WGS trenutno radi za SARS-CoV-2, a u pripremljenoj je fazi za Influenca i HIV.

Nacionalna referentna laboratorija će se ulaskom Crne Gore u EU uključiti u saradnju sa EU referentnim laboratorijama.

Crna Gora će do pristupanja Evropskoj uniji razmotriti uspostavljanje sistema nadziranja relevantnih patogena (enterovirusi, zoonotska gripa, SARS-CoV-2) i antimikrobne rezistencije odabranih bakterija u otpadnim vodama

Za sprovođenje procjene prijetnji i redovnih procjena epidemioloških rizika i ažuriranje nacionalnih planova u oblasti zaraznih bolesti zaduženi su Centar za kontrolu i prevenciju zaraznih bolesti i Javnozdravstveni centar za vanredne situacije u Institutu za javno zdravlje Crne Gore.

Za ažuriranje nacionalnih planova u oblasti zaraznih bolesti, poput nacionalnog plana za pandemijsku influencu, zaduženi su Institut za javno zdravlje i Ministarstvo zdravlja.

Uvešće se procedure aktivacije alarma i prelaska u krizni režim sa jasno definisanim pragovima. Institut za javno zdravlje Crne Gore prati epidemiološku situaciju u zemlji i van zemlje putem prijava zaraznih bolesti (indicator-based surveillance) i prikupljanja informacija o zdravstvenim događajima putem platformi za razmjenu informacija (npr. EWRS), medija, stručne literature, dojava građana, epidemic intelligence sistema i drugih izvora (event-based surveillance).

Ako se uoči signal koji upućuje na moguću opasnost za zdravlje stanovništva, radi se procjena rizika i razmatra je li signal razlog za podizanje alarma ili tek treba biti pažljivo praćena situacija. U slučaju javno zdravstvene prijetnje od većeg značaja obavještava se Ministarstvo zdravlja.

Ukoliko se radi o prijetnji zdravlju koja je povezana sa zdravljem životinja, faktorima životne sredine ili hranom, odmah se u analizu stanja uključuju organi nadležni za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitrane poslove za grupe zoonoza i bolesti prenosive hranom, kao i organi nadležni za zaštitu životne sredine.

Sa navedenim subjektima uspostaviće se bolja i kontinuirana saradnja.

Odgovor Crne Gore na obolijevanje od zaraznih bolesti, baziran je na Zakonu o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti, Zakonu o zaštiti i spašavanju i međunarodnoj regulativi (IHR, EU). Institut za javno zdravlje Crne Gore, odnosno Centar za kontrolu i prevenciju zaraznih bolesti i Javno-zdravstveni centar za vanredne situacije, prate epidemiološku situaciju zaraznih bolesti u svijetu. Nakon epidemiološke procjene i procjene rizika, u zavisnosti od patogena i epidemijskog potencijala, preduzimanja mjera prevencije i kontrole, o istom se izvještava Ministarstvo zdravlja za dalje postupanje. Ukoliko javno-zdravstveni rizik prevazilazi ingerencije zdravstvenog sektora, informacija se prosleđuje Ministarstvu unutrašnjih poslova – Direktoratu za zaštitu i spašavanje, koji reaguje u skladu sa zakonskom regulativom.

2. Drugi rizici i prijetnje po zdravlje

Drugim rizicima i prijetnjama po zdravlje, Crna Gora posvećuje značajnu pažnju.

U tom smislu posebno ističemo, sljedeće:

A) Upravljanje hitnim zdravstvenim situacijama

Ministarstvo unutrašnjih poslova je razvilo brojne planove i dokumente. Strategija za smanjenje rizika od katastrofa za period 2025-2030, sa Akcionim planom za 2025-2026, usvojena je 1. novembra 2024. godine. Koordinacija svih učesnika u zaštiti i spašavanju organizovana je i na opštinskom i na nacionalnom nivou. Procjena rizika od katastrofa za Crnu Goru pripremljena je 2021. godine. Posebno poglavlje posvećeno je zdravstvenom sektoru. Nacionalni plan za spašavanje i zaštitu od hemijskih i bioloških rizika usvojen je u maju 2021. godine. Plan sadrži mjere, operativne jedinice, upravljanje i koordinaciju, informisanje građana i javnosti i finansijski dio. Također, kroz Nacionalnu procjenu sposobnosti upravljanja rizikom od katastrofa, koja je usvojena 2023. godine, procijenjeni su administrativni, tehnički i finansijski kapaciteti u zdravstvenom sektoru i kreirana je baza podataka.

Zakon o zaštiti i spašavanju definiše Standardne operativne procedure (SOP) za izvještavanje i informisanje. Prema ovim SOP-ovima, Operativno-komunikacioni centar 112 obavještava nadležne državne organe i druge o neposrednim rizicima ili njihovoj pojavi. Pravilnik o standardnim operativnim procedurama usvojen je 2024. godine. Uspostavljanje PHEOC-a osiguraće dodatnu komunikaciju unutar zdravstvenog sistema.

B) Komunikacija rizika i angažovanje zajednice (KRAZ)

Zakon o zaštiti i spašavanju propisuje način koordinacije i upravljanja u vanrednim situacijama. RCCE je detaljnije opisan u Planu spašavanja i zaštite od hemijskih i bioloških rizika. Postoje jasne procedure o komunikaciji s javnošću i odnosima s medijima. Posebno poglavlje Plana spašavanja i zaštite posvećeno je odnosima s javnošću i medijima. Postoji prostor za poboljšanje u oblasti angažmana zajednice u vanrednim situacijama javnog zdravlja.

C) Granični prelazi

Crna Gora radi na razvijanju specijalizovanih SOP-ova za komunikaciju u slučaju pojave zaraznih bolesti na nominovanim granicnim prelazima (aerodrom Podgorica, luke Bar i Kotor i kopneni granicni prelaz Debeli brijeg).

Crna Gora će do kraja 2028. godine razviti specijalizovane SOP-ove za komunikaciju u slučaju pojave zaraznih bolesti na nominovanim graničnim

prelazima (aerodrom Podgorica, luke Bar i Kotor i kopneni granicni prelaz Debeli brijeg).

D) Hemijski događaji

Smjernice za procjenu i preduzimanje mjera za hemijske nesreće uključene su u Plan spašavanja i zaštite od hemijskih i bioloških rizika.

Jačanje administrativnih kapaciteta, kako u pogledu broja zaposlenih, tako i u pogledu potrebne stručnosti, usmjeriti resurse na uspostavljanje mreže stručnjaka u ovoj oblasti.

Jačanje administrativnih kapaciteta za reagovanje na različite vrste hemijskih događaja.

Centar za kontrolu trovanja nije uspostavljen.

E) Radijacione opasnosti

Procjena sposobnosti upravljanja rizikom od katastrofa sadrži informacije i podatke o tehničkim, finansijskim i administrativnim kapacitetima za provođenje adekvatnih procjena rizika, planiranje upravljanja rizikom za prevenciju i pripravnost, te provođenje mjera prevencije i pripravnosti. Mjere prevencije i pripravnosti su jasno identifikovane u dokumentu, zajedno sa informacijama o odgovornim tijelima, tijelima koja učestvuju i njihovim zadacima, vremenskom okviru mjera (rokovi, faze), finansijskim i materijalnim resursima za planiranje mjera, prioritarnim mjerama. Takođe je pripremljena baza podataka za radiološke i nuklearne nesreće koja uključuje administrativne, tehničke i finansijske kapacitete.

Fundamentalni dokumenti i aktivnosti

Strategija za smanjenje rizika od katastrofa za period 2025 - 2030 sa Akcionim planom za 2025 - 2026. koja ima za cilj smanjenje i sprečavanje događanja novih rizika, te jačanje kapaciteta društva, državnih i lokalnih institucija u odgovoru na različite vrste prirodnih i drugih katastrofa. Elementarne (prirodne) nepogode, tehničko-tehnološke i druge nesreće su u porastu i svojom učestalošću, intenzitetom i nekada razornim dejstvom, značajno ometaju održivi razvoj cijelog društva, generišući nove rizike, te porast u štetama i gubicima u vezi sa katastrofama koje imaju ekonomski, socijalni, zdravstveni, kulturni i drugi uticaj.

Strategija je, po svojoj sadržini, dokument kojim se sistematski pristupa identifikovanju, procjeni i smanjenju rizika od katastrofa, s ciljem da promoviše održivi razvoj povećanjem otpornosti zajednice na sve katastrofe sa kojima se može suočiti i predstavlja izraz javne politike kojom se definišu ciljevi i zadaci u

različitim vremenskim okvirima sa konkretnim ciljevima i indikatorima, čime se obezbjeđuje koncept efikasnog upravljanja rizicima od katastrofa.

Pored ove strategije, Vlada Crne Gore je usvojila vise nacionalnih planova zaštite i spašavanja za različite vrste rizika (zemljotres 2018; požari 2018; poplave 2019; tehničko-tehnološke (industrijske) nesreće 2019; hemijski i biološki rizici 2021; klizišta i odroni 2021; radijacione-nuklearne nesreće 2023), čime je **uspostavljen način koordinacije i rukovođenja u okviru sistema zaštite i spašavanja u našoj državi.**

U decembru 2021. godine završen je dokument **Procjena rizika od katastrofa Crne Gore**, koji sadrži detaljnu analizu administrativnih, tehničkih i finansijskih kapaciteta Crne Gore u odnosu na rizike koji su identifikovani u dokumentu Procjena rizika od katastrofa Crne Gore.

Organizacija sistema zaštite i spašavanja

Crna Gora je kroz Zakon o zaštiti i spašavanju prepoznala da su poslovi zaštite i spašavanja poslovi od javnog interesa, koji obuhvataju skup mjera i radnji koje se preduzimaju u cilju otkrivanja i sprečavanja nastajanja opasnosti, kao i ublažavanja i otklanjanja posljedica elementarnih nepogoda, tehničko-tehnoloških nesreća, radijacionih, hemijskih i bioloških kontaminacija, ratnog razaranja i terorizma, epidemija, epizootija, epifitotija i drugih nesreća koje mogu ugroziti ili ugrožavaju stanovništvo, materijalna dobra i životnu sredinu.

Radi sprovođenja poslova zaštite i spašavanja, 2007. godine osnovan je Sektor za vanredne situacije i civilnu bezbjednost, današnji Direktorat za zaštitu i spašavanje, kao organizaciona jedinica Ministarstva unutrašnjih poslova, tako da je Ministarstvo unutrašnjih poslova nadležno, između ostalog, i za upravljanje rizicima, upravljanje zaštitom i spašavanjem i upravljanje sanacijom posljedica.

Glavni zadaci Direktorata za zaštitu i spašavanje su:

- koordinacija rada učesnika/ca sistema zaštite i spašavanja u vezi s organizacijom, planiranjem, pripremama i sprovođenjem mjera i aktivnosti na smanjenju rizika od katastrofa;
- praćenje i analiziranje stanja u oblasti zaštite i spašavanja;
- osposobljavanje i usavršavanje pripadnika/ca jedinica civilne zaštite, specijalističkih i dobrovoljnih jedinica, kao i nadzor u pogledu funkcionisanja i opremanja operativnih jedinica za zaštitu i spašavanje;
- obavještanje i uzbunjivanje građana/ki u slučaju nastanka katastrofa, elementarnih nepogoda, tehničko-tehnoloških i drugih nesreća;

- neprekidno prikupljanje, obrada i prenošenje podataka u vezi sa situacijom na ugroženim područjima preko Operativno-komunikacionog centra 112 (OKC 112);
- organizovanje uklanjanja, deaktiviranja i uništavanja neeksplozivnih ubojnih sredstava;
- upravni poslovi u okviru nadležnosti i ovlašćenja utvrđenih zakonom u oblasti zaštite i spašavanja, prevoza opasnih materija, proizvodnje, prometa, nabavke, skladištenja i upotrebe eksplozivnih materija, skladištenja, držanja, prometa, rukovanja i upotrebe zapaljivih tečnosti i gasova i transporta i tranzita naoružanja i vojne opreme;
- traženje pomoći od drugih država i međunarodnih organa i organizacija u slučaju nastanka katastrofe, elementarne nepogode i druge nesreće;
- saradnja sa nadležnim organima drugih država i međunarodnim organizacijama i institucijama itd.

Koordiniranje i rukovođenje

Radi rukovođenja i koordiniranja u zaštiti i spašavanju na teritoriji Crne Gore obrazovan je **Koordinacioni tim za zaštitu i spašavanje**, čiji je rukovodilac/teljka predsjednik/ca Vlade, zamjenik rukovodioca/teljke ministar nadležan za poslove zaštite i spašavanje, a članovi/ce ministri nadležni za vanjske poslove, poslove odbrane, zdravlja, rada i socijalnog staranja, održivog razvoja, turizma, poljoprivrede, šumarstva, vodoprivrede, saobraćaja, pomorstva, kao i predstavnik/ca Generalnog sekretarijata Vlade zadužen/a za odnose sa javnošću i predsjednik/ca radnog tijela Vlade za procjenu šteta od elementarnih nepogoda.

Obrazovanjem **Operativnog štaba za zaštitu i spašavanje** koji vrši operativno koordiniranje aktivnostima učesnika/ca zaštite i spašavanja obezbijeđeno je znatno efikasnije rukovođenje, bolja koordinacija između učesnika/ca zaštite i spašavanja i racionalnija upotreba ljudskih i materijalnih resursa na terenu. Operativni štab čine: rukovodilac/teljka i dva predstavnika/ce organizacione jedinice ministarstva nadležnog za poslove zaštite i spašavanja; starješina i jedan predstavnik/ca organa uprave nadležnog za poslove policije, načelnik/ca Generalštaba Vojske Crne Gore; starješine organa uprave nadležnih za poslove carina, hidrometeorologije, seizmologije, voda, šuma, saobraćaja, veterinarske poslove, fitosanitarne poslove i poslove zaštite životne sredine; lica koja rukovode zdravstvenim ustanovama koje pružaju hitnu medicinsku pomoć, urgentnu medicinsku pomoć, kao i zdravstvenom ustanovom čija je djelatnost usmjerena na očuvanje i unapređenje zdravlja svih građana/ki; predstavnik/ca Crvenog krsta, kao i visoki rukovodni kadar organa državne uprave nadležnih za

poslove šumarstva, vodoprivrede, zdravlja i vanjskih poslova. Rukovodilac/teljka organizacione jedinice ministarstva nadležnog za poslove zaštite i spašavanja je rukovodilac/teljka Operativnog štaba.

Za rukovođenje i koordiniranje aktivnostima zaštite i spašavanja na teritoriji opštine zadužen je **Opštinski tim za zaštitu i spašavanje** kojim rukovodi predsjednik/ca opštine i čine ga predstavnik/ca organizacione jedinice ministarstva nadležnog za poslove zaštite i spašavanja, starješine organa lokalne uprave, odgovorna lica u privrednim društvima i drugim subjektima čija je djelatnost u vezi sa zaštitom i spašavanjem i predstavnik/ca Crvenog krsta Crne Gore. **Usaglašenost rukovođenja i koordiniranja** obezbijedena je obavezom da Opštinski tim za zaštitu i spašavanje saraduje sa Koordinacionim timom i Operativnim štabom za zaštitu i spašavanje.

Takođe, Zakonom o zaštiti i spašavanju propisano je da se i **u privrednom društvu, drugom pravnom licu i kod preduzetnika/ca može obrazovati tim za zaštitu i spašavanje**, koji rukovodi i koordinira aktivnostima zaštite i spašavanja u skladu sa preduzetnim planom zaštite i spašavanja za taj rizik.

Za uspješno rukovođenje i funkcionisanje sistema zaštite i spašavanja od bitnog je značaja **rana najava** događaja koji se mogu desiti. Zbog toga je i u Zakonu prepoznata potreba za pružanjem informacija, od strane nadležnog organa za hidrometeorološke poslove, o nastupanju ekstremnih meteoroloških i hidroloških situacija i pružanje logističke podrške u toku ekstremne situacije za potrebe planiranja akcija i donošenja raznih odluka. Takođe, obavezu dostavljanja raspoloživih podataka i informacija o stanju voda i atmosfere, prikupljenih u zoni i u vrijeme dejstva pojava koje prouzrokuju nepogode i accidente imaju privredna društva, druga pravna lica i preduzetnici/ce koji obavljaju meteorološka i hidrološka mjerenja i osmatranja, koje verifikuje i potvrđuje njihovu validnost nadležni organ uprave za hidrometeorološke poslove.

Centralizovano prikupljanje informacija i podataka o svim vrstama rizika koji mogu ugroziti ljude, materijalna i kulturna dobra i životnu sredinu, te njihova obrada **obavlja se u Operativno-komunikacionom centru 112 kao organizacionoj cjelini Direktorata za zaštitu i spašavanje MUP-a**, koji ima obavezu daljeg obavještanja državnih organa, organa državne uprave i organa lokalne samouprave, privrednih društava, drugih pravnih lica, preduzetnika/ca i građana/ki radi preduzimanja preventivnih, operativnih i sanacionih aktivnosti.

Ovako organizovan sistem zaštite i spašavanja omogućava uspješno,

efikasno i blagovremeno postupanje u slučaju elementarnih nepogoda, tehničko-tehnoloških i drugih nesreća, ali i dobru osnovu za njegovu dalju nadgradnju, posebno u dijelu jačanja ljudskih i materijalnih resursa, kroz stručno osposobljavanje i usavršavanje subjekata zaštite i spašavanja, korišćenje novih tehnologija i nabavku savremene opreme i sredstava.

Planska dokumentacija u oblasti zaštite i spašavanja

Zaštita i spašavanje sprovodi se na osnovu planova zaštite i spašavanja. Planovi zaštite i spašavanja su: nacionalni planovi zaštite i spašavanja, opštinski planovi zaštite i spašavanja i planovi zaštite i spašavanja privrednih društava, drugih pravnih lica i preduzetnika (preduzetni planovi).

Nacionalne planove donosi Vlada, na predlog Ministarstva unutrašnjih poslova. Opštinske planove donose skupštine opština, a preduzetne planove donose privredna društva, druga pravna lica i preduzetnici/ce, uz saglasnost Ministarstva unutrašnjih poslova. Planovi zaštite i spašavanja izrađuju se na osnovu elaborata o procjeni rizika. Elaborat o procjeni rizika sastavni je dio plana zaštite i spašavanja.

Na nacionalnom nivou izrađeni su planovi za rizike za koje je procijenjeno da u najvećoj mjeri ugrožavaju Crnu Goru (zemljotres, požari, poplave, klizišta i odroni, tehničko-tehnološke nesreće, hemijski i biološki rizici, radijacione i nuklearne nesreće itd.), dok je na lokalnom nivou 21 opština izradila planove zaštite i spašavanja od požara, 17 opština planove zaštite i spašavanja od poplava, 14 planove zaštite i spašavanja od zemljotresa i 3 planove zaštite i spašavanja od klizišta i odrona itd.

Što se tiče planova zaštite i spašavanja na nacionalnom nivou, Vlada Crne Gore je u prethodnom periodu usvojila sedam nacionalnih planova zaštite i spašavanja, i to: Nacionalni plan zaštite i spašavanja od požara, Nacionalni plan zaštite i spašavanja od zemljotresa, Nacionalni plan zaštite i spašavanja od poplava, Nacionalni plan zaštite i spašavanja od tehničko-tehnoloških udesa, Nacionalni plan zaštite i spašavanja od klizišta i odrona, Nacionalni plan zaštite i spašavanja od hemijskih i bioloških rizika, kao i Nacionalni plan zaštite i spašavanja od radijacionih i nuklearnih akcidenata. Time su stvoreni preduslovi za adekvatnu prevenciju, pripravnost, reagovanje i oporavak u slučaju ovih opasnosti, kao i determinisan sistem koordiniranja i rukovođenja.